

NATTVARDSFIRANDE ENLIGT JESU INSTIFTELSE

Ett ställningstagande — 1.

I anslutning till artiklar i SPT om alkoholfritt nattvardsvin — senast i nr 5184 — har vi från Tyskland fått det dokument som nedan publiceras i översättning. Det är utarbetat av Kyrklig samling kring Bibeln och bekännelsen i Braunschweig och är av stort värde, inte minst genom sin utförliga sammanställning av citat och noggranna källhänvisningar till lutherska teologers skrifter.

I. Inledande anmärkningar

I.1. Alkoholister är människor, som — hur det än har gått till — hamnat i ett läge, där friheten att njuta alkoholhaltiga drycker är begränsad.

2. Var orsakerna till alkoholismen ska sökas, är en fråga som besvaras på olika sätt av vetenskapsmännen; likaså finns det bland läkare och psykiater terapier (vars mål f.ö. också är olika). En bibliskt grundad självvård får emellertid inte undgå att beakta sammanhanget mellan sjukdom, synd och skuld.

3. Kyrkan såsom Kristi kropp har förpliktelsen att särskilt ta sig an sina svagaste lemmar. Det idag framförda kravet på att återföra alkoholisterna till den mänskliga gemenskapen är för kyrkan självklart redan i det att Kristus kallar alla människor till de troendes gemenskap. Till skillnad från rent antropologiskt

bestämda strävanden känner sig kyrkan emellertid i allt sitt handlande bunden vid kyrkans Herre. Därför handlar hon utifrån Guds ord som det är givet i Den Heliga Skrift och betygat i kyrkans bekännelse.

II.1. Luther har behandlat altarets sakrament i avdelningarna (*partes*) *Verbum*, *Elementum* och *Mandatum* (jfr tes B.13 nedan!), varvid *verbum* betecknar den genom Jesu Kristi ord givna nådegåvan (delaktig i Kristi lekamen och blod med därtill hörande löften), *elementum* de »yttre, synliga» elementen. Den som äter och dricker dem tar emot denna nådegåva. *Mandatum* betecknar uppdraget från Kristus och fullmakten att handla i hans namn, vilka ger kyrkan ensam rätt att erbjuda denna nådegåva.

2. När i det följande — med teser och skriftcitat — frågan tas upp, varför det inte är möj-

ligt att använda saft i stället för vin i den heliga måltiden och hur alkoholister därför ska behandlas i detta sammanhang, så behandlas därför bara ett delområde av nattvardsteologin, nämligen det, som Luther behandlar med ordet »*elementum*». Karakteristiskt är ändå, att, såsom redan det bibliskt-exegetiska forskningsläget utvisar och den systematiskt-teologiska bedömningen klargör, att alla dessa frågekomplex är invävda i varandra, så att frågan om nattvardselementen inte utan vidare kan skiljas från frågan om Kristi »*verbum*» och »*mandatum*». Därför måste också de pastoralteologiska övervägandena utgå från denna förutsättning.

A. Biblisk-exegetisk bedömning av den heliga nattvardens »*element*» enligt instiftelseorden

1. I enlighet med de synoptiska evangeliernas med varandra överensstämmande vittnesbörd har Jesus vid instiftandet av den heliga nattvarden anknutit till den judiska påskmåltidens innebörd (Mk. 14:12 ff., Mt. 26:17 ff., Lk. 22:7 ff.). Den vid denna gudstjänst i hemmet använda drycken var vin (jfr J. Jeremias, *Die Abendmahls Worte Jesu*, Göttingen, 3 uppl., 1960 s. 47) liksom på Gamla Testamentets och senjudendomens tid vin inte saknades vid någon [fest]måltid (1 Sam. 25:36, Joh. 2:1—11).

2. Enligt Hebr. 5 o 7 är Kristus »överstepräst, en sådan som Melkisedek». Även om Psalt. 110:4 anförs som »skriftbevis» i detta sam-

manhang, föreligger här ändå utifrån 1 Mos. 14:18 en anspelning på de eukaristiska elementen bröd och vin.

3. Enligt historikernas och arkeologernas med varandra överensstämmande bedömning fanns det på Jesu tid i mars/april (påsk) p.g.a. de då ännu otillräckliga konserveringsmöjligheterna ingen druvsaft. »Det som vinstocken ger», som Jesus räckte de tolv i bågaren, var alltså vin och ingenting annat.

4. Enligt 1 Kor. 11:26 säger Jesus i anslutning till befallningen att upprepa måltiden särskilt tydligt: »Var gång ni äter *det* brödet och dricker *den* bågaren (fylld med vin), förkunnar ni alltså Herrens död till dess han kommer». Jfr Mt. 26:29, där Jesus på samma sätt uttryckligt säger: »Nu kommer jag inte att dricka det som vinstocken ger, förrän den dag jag dricker det nya vinet med er i min faders rike».

5. »Det som vinstocken ger», som Jesus enligt sitt ord dricker först åter resp. nytt i Guds rike (Mk. 14:25, Mt. 26:29, Lk. 22:18, jfr också 1 Kor. 11:26) kan bara vara det vin som hör hemma i det framtida messianska frids- och glädjericiket enligt Jes. 25:6 (jfr även Am. 9:13!).

6. Med befallningen »gör detta till minne av mig» resp. »var gång ni dricker av den, gör det till minne av mig» (1 Kor. 11:24 f.) befäller Jesus apostlarna — och därmed sin kyrka — att vid firandet av Herrens måltid göra detsamma som *han* gjorde »den natten . . .

han blev förrådd», då han nämligen tog bröd och vin, välsignade det med sina ord och delade ut det.

7. Kristus hänvisar kyrkan för dess handlande i enlighet med sina ord och bud. Kyrkan kan inte förbli i Den Helige Ande och kärleken, om hon inte håller sin Herres ord och bud. Ty Kristus säger (Mt. 28:20a) »och lär dem att hålla alla bud jag har gett er», (Joh. 6:63b) »de ord jag har talat till er är ande och liv» och (Joh. 15:10) »om ni håller mina bud, blir ni kvar i min kärlek, så som jag har hållit min Faders bud och är kvar i hans kärlek».

Sammanfattningsvis måste alltså sägas, att Jesus har stiftat den heliga nattvarden med elementen bröd och vin och har bundit den sakramentala frälsningsgåvan vid dessa element. Inte ens Jesu kärleksbud upphäver denna av honom stiftade ordning, utan bekräftar den.

B. Systematiskt-teologisk bedömning av sakramentsförvaltning i enlighet med instiftelsen

I. Belägg och citat (Bekännelseskriterierna citeras enligt Svenska Kyrkans Bekännelseskriterier, 1969.):

1. *Lilla Katekesen* (SKB s. 372): »Vad är altarets sakrament? Altarets sakrament är vår Herres Jesu Kristi sanna lekamen och blod, under bröd och vin, av Kristus själv instiftat, oss kristna till att äta och dricka.»

2. *Apologin* (SKB s. 184): »... varför förändra de ordningar vid Herrens nattvard som icke är av mänsklig, utan gudomlig art?»

3. *Apologin* (SKB s. 250): »Men om Kristus instiftat sakramentet för hela kyrkan varför tillåter man icke menigheten att undfå nattvarden under den ena gestalten? Och varför förbjuder man detta? Varför förändrar man Kristi egen instiftelse, i all synnerhet då han kallar denna sitt eget testamente? Men om man icke får upphäva en människas testamente, huru mycket mindre får man göra det

med Kristi testamente? Paulus säger, att han av Herren själv undfått, vad han meddelat» (1 Kor. 11:23 f.).

4. *Schmalkaldiska artiklarna* (SKB s. 331): »Om altarets sakrament. Här lära vi att brödet och vinet i nattvarden äro Kristi sanna lekamen och blod.» (jfr *Solida Declaratio* (978, 19)

5. *Stora Katekesen* (SKB s. 486): »Vare sig du är ovärdig eller värdig, så undfår du här hans lekamen och hans blod i kraft av dessa ord, som äro förbundna med brödet och vinet. Så märk nu och kom väl ihåg detta; ty dessa ord äro vår grundval, vårt skydd och värn emot alla villfarelser och förförelser, som hittills uppkommit eller ännu kunna uppkomma.»

6. *Konkordieformeln* (SKB s. 614): »... att där i sanning i bröd och vin Kristi lekamen och blod ätes och drickes med munnen, även om de, som utdela sakramentet, eller de, som mottaga det, icke skulle tro eller eljest missbruka det. Ty det grundar sig icke på människans tro eller otro, utan på Guds ord och instiftelse. Bara man icke tager sig före att först ändra och vantolka Guds ord och instiftelse, såsom de nuvarande sakramentsfienderna göra. Dessa ha förvisso blott och bart bröd och vin ty de har varken Guds ord eller instiftelse, utan ha förvrängt och förändrat dessa efter sin egen inbilskhet.»

7. *Konkordieformeln* (s. 616 f.): »Denne sanne, allsmäktige Herre, vår Skapare och Återlösare, Jesus Kristus, har efter den sista måltiden, då hans bittra lidande till döds för vår synd begynte, under noggrant övervägande och med stort allvar i denna sista mörka stund instiftat detta högheliga sakrament, som intill världens ände skall brukas i stor ödmjukhet och lydning och vara en ständig åminnelse om hans bittra lidande och död samt alla hans välgärningar, ett det nya förbundets insegel, en tröst för alla bedrövade hjärtan och ett beständigt föreningsband mellan de kristna och Kristus, deras huvud, samt mellan de kristna inbördes. Härvid

har han vid instiftelsen av den heliga nattvarden om det välsignade och utdelade brödet använt dessa ord: 'Tagen och äten. Detta är *min lekamen*, som varder utgiven för eder', och om kalken eller vinet: 'Detta är *mitt blod*, som varder utgjutet för eder till syndernas förlåtelse.'

Då det förhåller sig på detta sätt, äro vi pliktiga att icke, såsom det kan synas vara överensstämmande med vårt förnuft, tolka och utlägga dessa Guds evige, sanne och allmäktige Sons, vår Herres, Skapares och Frälsares Jesu Kristi ord såsom bildliga och figurliga talesätt med annan innebörd, utan att med enfaldig tro och tillbörlig lydnad taga dem, såsom de lyda, efter deras egentliga, klara mening och icke låta oss förvillas därifrån genom några invändningar eller mänskliga inkast, som härröra från människans förnuft, huru tilltalande dessa än kunna synas för förnuftet.»

8. *Konkordieformeln* (SKB s. 617 f.): »Alla omständigheter vid nattvarens instiftande betyga, att dessa vår Herres och Frälsares Jesu Kristi ord, vilka i sig själva äro enkla, tydliga, klara, vissa och otvetydiga, icke kunna eller böra förstås annat än i sin vanliga, egentliga och gängse betydelse. Ty då Kristus uttalar denna befallning vid bordet och i samband med aftonmåltiden, kan det icke vara något tvivel om att han talar om riktigt naturligt bröd och vin och om ätande och drickande med munnen, . . .»

9. *Konkordieformeln* (SKB s. 623): »Denna hans befallning och instiftelse verkar och åstadkommer, att vi icke utdela och mottaga endast bröd och vin, utan hans lekamen och blod, såsom hans ord lyda: Detta är min lekamen osv. Detta är mitt blod osv. Icke våra ord och handlingar, utan Kristi befallning och instiftelse göra brödet till hans lekamen och vinet till hans blod alltifrån den första nattvarden ända till tidens slut, men genom vår tjänst och förrättning utdelas det dagligen.»

10. *Konkordieformeln* (SKB s. 624): »Utan man måste, utan att rubba eller stycka sönder, hålla Kristi befallning: Gören detta, som omfattar hela sakramentshandlingen, så att man vid en kristen sammankomst tager bröd och vin, välsignar, utdelar, mottager, äter och dricker dem och därvid förkunnat Herrens död . . . »

11. *Konkordieformeln* (SKB s. 624): »*Nihil habet rationem sacramenti extra usum a Christo institutum eller extra actionem divinitus institutam*, dvs. om man icke håller Kristi instiftelse, såsom han förordnat den, föreligger intet sakrament. Denna regel bör ingalunda förkastas, utan kan med gagn användas och bevaras i Guds kyrka. Här betyda orden *usus* eller *actio* dvs. *bruk* eller *handling*, icke närmast tron och icke heller ätandet med munnen, utan hela den yttre, synliga, av Kristus instiftade nattvardshandlingen, konsekrationen eller instiftelseorden, utdelandet och mottagandet eller ätandet med munnen av det välsignade brödet och vinet, Kristi lekamen och blod. Utanför detta bruk . . . bör det icke anses som något sakrament.»

12. *Luther* (WA 38 s. 240): *Von der Winkelmesse und Pfaffenweibe* 1533. Sammanfattningsvis: Ämbete och sakrament är inte våra utan Kristi. Ty han har ordnat och efterlämnat allt just så i kyrkorna, till att öva och bruka in till världens slut, och bedrar oss inte. Därför kan vi heller inte ändra detta utan måste göra enligt hans befallning. När vi ändrar eller »förbättrar», så är det inte längre någonting alls, och Kristus är inte mer där och inte heller hans ordning.

13. *Luther* (WA 39 s. 142): *Disputatio contra missam privatam: Partes sacramenti sunt verbum elementum et mandatum*. Sakramentets delar är Ordet, elementen och ätandet.

14. *Luther*, *Tischreden* 4,4451 (1539; efter Merz-Luther Ergd-Bd 3 Nr 480): »Frågan ställdes, om inte människor under tyranni skulle vara ursäktade, om de inte kunde bruka nattvarden under båda gestalterna och

i stället till en tid tog emot den under en gestalt. Doktor Martin Luther svarade: Denna fråga är av allmängiltig betydelse och har redan ofta ställts till mig. Den som ännu tvivlar på sakramentets instiftelse kan ta emot det under en gestalt, men den som är viss om Kristi instiftelse skulle med ett sådant handlande synda mot samvetet.»

15. *Luther*, Marburg 1529 (Efter Fausel-Luther *Siebenstern TB* 69/70, s. 151): »Skulle Gud befalla mig att äta dynga, så skulle jag göra det då jag var viss om att det var nyttigt för mig. Tjänaren skall inte grubbla över sin herres vilja. Man måste stänga ögonen.»

16. M. Georgii Dedecenni: *Thesaurus consiliorum theologorum et juridicorum*. Jena 1671, s. 603 f., Numer. 3: »Hur man skall förhålla sig till absolutisterna, dvs. de som inte kan dricka något vin alls» citerad och genomgången av M. Cyriakus Spangenberg/ *Conc* 40 i 1 Kor.:

»Doktor Martin Luther fick en gång en fråga också om detta. Då gav han svaret: Om en människa av naturen skulle ha en sådan avsky för vin, att hon inte skulle kunna dricka sådant eller inte fick dricka det för sin hälsas skull, en sådan människa borde hellre helt avhålla sig från sakramentet än ta emot det bara under den ena gestalten. Ty det måste ju vara Guds eviga och oföränderliga befallning, att man ska höra och följa hans Son Jesus Kristus. Nu har densamme i den sista måltiden före sitt lidande befallt, att de som vill ta emot detta sakrament, skall inte bara äta hans lekamen med brödet utan också dricka hans blod med vinet i kalken. Och dessa element, som han själv förordnat, skall inte skiljas åt, ännu mindre ändras eller ersätts med något annat. Därför må de som helt avhåller sig från vin avstå från sakrament. Men sådana människor blir inte till följd av sin medfödda svaghet berövade sakramentets kraft och nytta. Ty det står skrivet i Joh. 6 (v. 37): 'Alla som Fadern ger mig skall komma till mig, och den som kommer till mig skall jag inte visa bort.' Om nu sådana människor

för sin klena utrustnings skull inte kan ta emot sakramentet, så tillhör dem ändå löftet, att Gud vill vara dem nådig för sin Sons Jesu Kristi skull, som utgivit sin lekamen och utgjutit sitt blod för dem. Detta Guds löfte skall de få höra, lära sig, ta till sig och stärka sin tro med samt erinra sig och trösta sig med det heliga dopet som de mottagit, som ju inte är något annat än det goda samvetets förbund med Gud genom Jesu Kristi uppståndelse, 1 Petr. När sådana människor nu ser, att man brukar sakramentet och utdelar det till andra, så skall de gärna vara med och med församlingen bringa sin bön och suckan till Gud. Detta skall vår käre Gud lyssna till och ta emot. Enligt sitt löfte skall han styrka deras hjärtan och deras tro, genom vilken ha också skall göra dem saliga.

För den som dricker vin är det inte nog att äga och tro Ordet utan han skall bruka sakramentet och med risk att annars gå förlustig Guds nåd inte förakta Herrens Kristi ordning. Och att det var vin i kalken, betygar Herren själv med orden: »jag skall inte dricka av det som vinstocken ger, förrän . . . Sådana ting får inte ändras efter mänskligt gottfinnande eller eget behag.»

(*Videatur de eadem materia Tertia pars Methodorum Clarissimi viri Domini D. Simonis Pauli, obu de Coena Dominica partibus agitur. Item Bald. Cas. Consc. p. 454, 455. D. Finckius Quaest. Illustr. p. 66 D. Socin. proflg. sect. 9, art. 6, n. 282.*)

17. O.a.a., s. 604, Num. 4 (*Stellungnahme M. Veit Dietrichs zur selben Frage*): »I det fall en person för sjukdoms skull eller p.g.a. medfödd brist i utrustningen inte skall vilja inta vin och ändå av hjärtat önskade nattvarden och inte skulle uppvisa någon brist när det gäller den kristna bekännelsen, då råder somliga, att man efter nattvardsorden [= efter konsekrationen] lät en eller två droppar vin från kalken falla i en liten kvantitet vatten för att därefter räcka denna åt den sjuke. Men sådana människor kan utan risk avstå från nattvarden och hålla sig till Ordet och det

andliga åtnjutandet, då de p.g.a. medfödd svaghet är förhindrade att åtnjuta måltiden helt i enlighet med Kristi befallning.

18. Åberopande sig på Calvin företrädde Beza den meningen, att annan mat än bröd och annan dryck än vin kunde användas vid nattvarden. Denna uppfattning tillbakavisades av välkända lutherska teologer såsom t.ex. Johann Gerhard, framför allt med den motiveringen, att Kristi instiftelse i allt väsentligt skall följas noggrant och att ingenting skall ändras i denna instiftelse utifrån mänskliga överväganden. Därvid åberopade man sig på kyrkofadern Cyprianus' ord »*non esse in hoc sacro faciendum, nisi quod Dominus ipse prior fecerit et nos facere jusserit*» (ingenting får göras beträffande denna heliga handling, som Herren själv inte har gjort eller befallt).

19. Särskilt aktuell blev för en hel kyrkogemenskap frågan, vilka element som skall få användas vid den heliga nattvarden, när 1562 en allmän vinbrist uppstod i Sverige genom kriget mot danskarna, och firandet av den heliga nattvarden därför på många ställen måste inställas. Det fanns förespråkare för användande av öl, mjöd eller körsbärssaft. Ärkebiskop Laurentius Petri satte häremot riksdagsbeslutet, att »Kristi ordning varken av detta eller något annat skäl får ändras» . . . Visserligen fick man under normala omständigheter inte underlåta att fira den heliga nattvarden, men när den p.g.a. nödläge eller annan hindersam situation inte kan firas, kan man hoppas, att Gud låter nöja sig med den goda viljan. Att tvingas avstå från sakramentet i ett sådant nödläge är ett av Gud pålagt ok. En sann kristen skall förbli under Kristi ok, också när det betyder lidande. Jämfört med många martyrs lidande är detta också »ringa möda och besvär». Dessa led ju hellre sina plågor än de handlade mot Gud och Hans ord. Många av dem dog saliga, utan att ha kunnat motta sakramentet (se närmare härom Bo Ahlberg, *Laurentius Petris nattvardsuppfattning* s. 60 ff.).

20. *Constitutio apostolorum*, 47, 2—4 (enligt Jungmann, J. A.: *Missarum solemnias*, 1962, Bd II, s. 14 f., anm. 51):

»Om en biskop eller präst mot Herrens instiftelse av altarets sakrament ger dig något annat: honung eller mjölk eller ättika i stället, mot ordningen, för riktigt vin eller fågel eller något annat djur eller grönsaker, så skall han avsättas» (början av 200-talet).

21. Jungmann o.a.a. Bd II s. 48 f. o anm. 45: Från gnostiska kretsar, som förkastade all vindrickning, kommer då och då böjelsen att helt ersätta vinet med vatten. Materialet är samlat hos A. Harnack, *Brot und Wasser* (TU, 2. s. 115—144) Leipzig 1891. Vatten-eukaristin dyker upp i de apokryfiska apostlahistorierna från 100-talet och fortlever i vissa munkkretsar på 500-talet (Theodoret, *Hæreticarum fabularum comp.* I, 20). Mot Harnacks tes, att vatten och vin räknades som lika

tillättna i kyrkan, se C. Ruch, II, 6, DTHC X, 947—955.

22. P. Brunner i *Zur Lehre vom Gottesdienst*, i *Leiturgia* I s. 232 f.: »Det är inte handlandet med brödet och vinet, att brödet bryts och vinet hålls i kalken, som Jesus uttyder, utan brödet självt och vinet självt.»

23. P. Brunner o.a.a., s. 239: »Den i hans namn samlade församlingen måste församlas i avsikt att göra det som Herren den gången och där gjorde med sina lärjungar. Vad Jesu lärjungar skall göra till hans åminnelse är just denna helt nyinstiftade måltidshandling. När människorna inte vill göra det som Jesus vill ha gjort till sin åminnelse, skänker han inte sin närvaro, vilket ju är avsikten med måltiden. Bröd måste alltså finnas där. Det skall finnas vin i en kalk. Brödet och vinet skall välsignas.»

(Forts.)

NATTVARDSFIRANDE ENLIGT JESU INSTIFTELSE

Ett ställningstagande — 2.

SPT publicerar här den senare delen av det tyska dokumentet om nattvardselementen, som påbörjades i förra numret. Det avslutas med en pastoralteologisk bedömning av själavård bland alkoholister.

II. Resultat

24. För reformatörerna handlade det inte om *druvsaftfrågan*, ty utifrån dåtida frågeställningar (t.ex. krav på sakramentsutdelning under båda gestalterna) var det ännu en absolut självklarhet, att elementen i den heliga måltiden utifrån Kristi instiftelse kunde vara endast bröd och vin (och ingenting annat). Utifrån detta förhållande blir de enskilda ställningstagandena som Luther och andra lutherska teologer gjorde klara och entydiga.

25. Av särskild vikt med hänsyn till dagens frågeställningar torde vid sidan om Luthers och andras ovannämnda *vota* Laurentius Petris ställningstagande vara. I den Svenska kyrkans beslut den gången kommer konsekvent den lutherska reformationens grundläggande och entydiga uppfattning till uttryck: Om man inte håller sig till Kristi instiftelse, så som han har förordnat och befallt den i ord och handling, om man ändrar eller »förbättrar» något (också när man använder andra element), då har man inte sakramentet.

26. Om nu idag lutherska församlingar delvis redan under hand har infört druvsaft, då är det ett tydligt tecken på att kunskapen om den lutherska nattvardsläran i långa stycken gått förlorad. Faktiskt talas i uttalanden av »saftförespråkarna» nästan bara om gemenskap som sakramentets mening och innehåll, sällan däremot om Kristi lekamen och blod. På reformert sida kan självklart inga svårigheter uppstå, när man ersätter de till instiftelsen hörande elementen, eftersom dessa är »bara symboler» och »det egentliga» bara är betydelsen respektive det själsligt-andliga skeendet.

— Kyrkan får utifrån sin kunskap om inkarnationen inte skilja element, betydelse och innehåll åt. Där man gör det och sårar på vad som skulle vara väsentliga och oväsentliga delar av instiftelsen och Jesu befallning och ord, blir i stället för Kristi vilja manifesterad i instiftelsen mänskligt godtycke det avgörande. Beträffande detta mänskliga godtycke gäller — hur förstående och kärleksfullt det än verkar — Herrens ord: »Håll dig på din plats, Satan . . . dina tankar är inte Guds utan människors» (Mt. 16:23). I förvaltandet och bevarandet av Guds hemligheter (1 Kor. 4:1 f.) har kyrkan kvar sin tillförsikt och sin fullmakt, bara i det hon troget håller sig till Herrens instiftelse, befallning och ord.

27. Kyrkans lära i hennes eukaristiska böner och psalmer känner bara elementen bröd och vin. Denna frukt av levande och erfaren nattvardstro betygar att saften är ett felsteg. Ville man ändå fortsätta att använda dessa böner och psalmer, vore det lögnaktighet vid altaret.

28. Påståendet, att Herren vid instiftandet av nattvarden inte uttryckligen har menat vin eller ens använt sådant, kan bara uppfattas som historiskt och exegetiskt okritisk fundamentalism.

29. I prästlöftet lovar man att förvalta sakramenten i enlighet med instiftelsen. Den som alltså tar sitt löfte på allvar, kan aldrig använda druvsaft i stället för det av Kristus instiftade vinet, när nattvard firas.

30. En oerhörd förvirring beträffande ord och innehåll har redan bemäktigat sig kyrkan. Så argumenteras t.ex. med följande uttryck: vin

innehållande alkohol, alkoholfritt vin, alkoholfri druvsaft, ojäst vin, jäst vin. Dessa begrepp är förvirrande eftersom de antingen är självmotsägande (vin utan alkohol = fyrkantig cirkel) eller övertydliga (alkoholfri druvsaft = rund cirkel). Så kan man inte argumentera, ty det handlar i själva verket inte om alkoholprocent utan fastmer om frågan »till instiftelsen hörande eller icke hörande element».

31. Man kan också förmoda, att det bland företrädarna för »saftmåltiden» handlar om en magisk förståelse av altarets sakrament. Man vill under alla omständigheter fira den heliga måltiden. Anonymitet tas inte bara med på köpet utan eftersträvas medvetet. På magiskt, nästan mekaniskt sätt vill man bygga in sakramentet i frälsningsprocessen. I det sammanhanget blir en förkortad nattvardslära och ett falskt kyrkobergrepp tydliga. Ty den heliga måltiden är i första hand gemenskap med Kristi lekamen och blod och därför gemenskapsstiftande bland de troende. Och kyrkan som gemenskap mellan lemmarna i Kristi kropp måste manifesteras i med-bärande, med-hjälpande och med-vetande, vilka alla motverkar anonymiteten.

32. Då den heliga nattvarden sammansluter församlingen med Kristi kropp, som är en, så kan detta bara ske med det *ena* sakramentet, som har instiftats av Herren (1 Kor. 10:16 f.). Varje skapande av »särnattvardsgångar» skulle tydligt peka på en uppspaltning av Kristi kropp.

Sammanfattningsvis måste alltså sägas, att införandet av saft som nattvardselement bryter sönder kyrkans enhet. Där kyrkan vet sig bunden av Kristi instiftelse, kan hon inte ha någon kyrklig gemenskap med dem som ändrar denna instiftelse. Kyrkomedlemmarna måste varnas för att delta i sådana »saftmåltider», eftersom de annars äter och dricker en dom över sig (1 Kor. 11:29). Sådana »saftmåltider» är inte Herrens måltid. (Jfr B I nr 11 + 12, SPT 15/84, s. 281)

C. Pastoralteologisk bedömning av själavården bland alkoholister

1. Kristus har med missionsbefallningen (Mt. 28) uppdragit åt kyrkan att bringa evangeliets frälsningsbudskap nära *alla* människor. Kyrkan gör detta genom ord och sakrament, genom vilka Kristus själv vill verka och till vilka han själv har knutit löften, dvs. å ena sidan genom förkunnelse av frälsning och tillsäggande av förlåtelse, å andra sidan genom förvaltning av sakramenten: dop och nattvard.

2. Själavårdens uppdrag är att bland de enskilda människorna i vars och ens unika situation uträtta Kristi uppdrag, särskilt bland dem som är »tyngda av bördor» (Mt. 11:28). Alkoholister är »tyngda av bördor» och behöver på särskilt sätt kyrkans omsorg.

3. Som vid alla former av sjukdom måste också beträffande alkoholismen noga skiljas mellan läkarens resp. psykiaterns diagnos och terapi å ena sidan och principerna för prästens själavårdande handlande å den andra. Ändå måste det noteras med tillfredsställelse, när läkaren resp. psykiatern och prästen samverkar i respekt och förtroende för varandra.

4. Alkoholister behöver — som alla missbrukare — så mycket mer Guds ords tilltal, som de ofta har så mycket svårare för att försäkra sig om Kristi nådiga herravälde i sina liv.

5. Eftersom Kristus kallar alla som är »tyngda av bördor» till gemenskapen i sin kyrka, är den kristna församlingen skyldig att i sin gemenskap integrera just dem som känner sig utstötta, vilket just bland alkoholister ofta är fallet. I en rätt kristen församling borde alkoholisten inte vara tvungen att söka anonymiteten utan ha visshet om att han också är församlingsmedlem, dvs. hör till Kristi kropp, liksom alla andra församlingsmedlemmar, trots att han är förhindrad att ta emot den heliga nattvarden.

6. Kyrklig själavård utgår från att människan blir fri bara i lydnad mot Kristus. Om kyrkan genom »saftmåltider» skulle visa, att förval-

tandet av den heliga nattvarden kan ske också utan resp. mot Kristi instiftelse och vilja, då skulle hon inte bara ge stöd för likgiltighet mot Herrens ord utan också försvåra för alkoholisterna att nå en verklig omvändelse och troslydnad. Därutöver skulle ett utdelande av saft till alkoholister i gudstjänsten innebära en ytterligare diskriminering.

7. Eftersom Kristus har bundit altarets sakrament vid elementen bröd och vin och då dessa element av exegetiska, dogmatiska och själavårdsskäl inte kan ersättas med något annat, kan själasörjaren — med hänvisning till vinets alkoholhalt — inte skänka alkoholisterna den tröst som mottagandet av nattvarden innebär så som han kan göra det med de andra församlingsmedlemmarna.

8. Firandet av den heliga nattvarden är för hela kyrkan nödvändig för frälsningen, eftersom Kristus har befallt så (Joh. 6:53—58). Det föreligger emellertid inget tvång att hålla »nöd nattvard» som avviker från Kristi instiftelse, ty *communio sanctorum* och den saliggörande tron grundar sig inte bara i deltagande i den heliga nattvarden. Guds ord i förkunnelsen, själavård och avlösning får så mycket större vikt och betydelse i kyrkans ansvarstagande för alkoholisterna, ju mer deltagandet i den heliga måltiden inskränks för dem.

9. Det måste klart skiljas mellan inre och yttre orsaker till att hindra människor att ta emot sakramentet. Inre skäl är bristande tro, bristande vilja att göra bot osv. Dessa försvårar eller hindrar gemenskapen med Kristus själv och sätter människors eviga väl ifråga.

Det finns emellertid också yttre skäl, som hindrar mottagandet av den heliga måltiden, utan att de kristna därför blir utestängda från gemenskapen med Kristus. Dessa skäl är t.ex.: vid brist på bröd eller vin; för förföljda kristna eller kristna i fångenskap som måste lida i ensamhet; för sådana som inte tål vin (t.ex. alkoholister eller gravt sockersjuka); för sådana som är förvirrade eller svårt sinnes-

sjuka; för döende som inte längre kan inta mat och dryck etc.

Sådana livssituationer måste som all anfäktelse och nöd bäras i trons lydnad som av Kristus pålagda bördor. Gud har makt att lägga på sådana bördor, för att väcka ny hunger efter sitt ord (Am. 8, jfr Am. 3:6 m.fl.). Han har också makt att åter lyfta sådana bördor från oss. En tröst i sådan nöd är vidare de mångfaldiga andra formerna för Guds närvaro och gemenskap med Herren: det heliga dopets nådesförbund, Hans Ords predikan, avlösningen, bönen, välsignelsen, Kristi efterföljelse, den broderliga gemenskapen etc.

10. Om en alkoholist begär den heliga nattvarden, måste det i det själavårdande samtalet genast göras klart, hur stor å ena sidan hans alkoholberoende, å andra sidan kraften av hans tro är. Enligt Herrens ord »allt är möjligt för den som tror» (Mk. 9:23), kan trons kraft tillåta också en alkoholist att mottaga den heliga nattvarden utan risk för återfall.

11. Skulle en alkoholist genom åtnjutandet av vinet i sakramentet hamna i nya anfäktelser kan man antingen

a) ställa till hans förfogande en medkristen för resten av dagen, som hjälper honom att kämpa mot anfäktelserna för att med tiden helt övervinna dem

b) räcka honom endast brödet och välsigna honom med kalken, utan att han dricker av Kristi blod

c) råda honom att tills vidare hålla sig borta från kommunionen, till dess att han med Herrens hjälp har blivit mindre beroende av alkohol. Prästens själasörjarmöda får i detta fall särskilt målet att stärka alkoholisten genom Guds räddande och tröstande ord samt genom bönen. Försoningen med Gud i bikten har här sitt särskilda löfte; också andligt mottagande (se B 16, SPT 15/84, s. 281) kan här ha en tröstande funktion.

12. Den beträffande 11b från Luther och reformationen avvikande uppfattningen tycks

·sätillvida möjlig som att när hela församlingen obrottsligt håller Kristi instiftelse och detta sker med den konsekration som instiftelsen föreskrifter, i enlighet med Herrens eget handlande, och den enskilde, som (ännu) inte kan följa Kristi befallning när det gäller ätandet och drickandet, så vet denne sig ändå innesluten i församlingens lydnad.

Övers.: Lars Edvardsson